

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ *

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Σ. ΜΠΑΛΑΝΟΥ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μετὰ χαρᾶς ὑποδέχεται ἐπισήμως σήμερον νέον τακτικὸν αὐτῆς μέλος, προταθὲν ὑπὸ τῆς τάξεως τῶν θειτικῶν ἐπιστημῶν καὶ ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς ὀλομελείας, τὸν κ. Μιχαὴλ Στεφανίδην. Ὁ κ. Στεφανίδης, μετ' εὐδοκίμους σπουδᾶς, εἰδικῶς ἀσχοληθεὶς περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἐδημοσίευσεν ἀξιολογωτάτας ἐργασίας, τυχούσας γενικῆς ἀναγνωρίσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων διωρίσθη καθηγητῆς τοῦ παρεπιστημίου διὰ τὴν τὸ πρῶτον ἰδρυθεῖσαν καὶ μοναδικὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἔδραν πρὸς καλλιέργειαν τοῦ κλάδου τούτου, ὅστις διὰ τὴν ἑλληνικὴν μάλιστα ἐπιστήμην εἶναι ὄλως ἰδιάζοντος ἐνδιαφέροντος, ἐφόσον οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι ὑπῆρξαν ἐν πολλοῖς καὶ περισπούδαστοι ἐρευνηταὶ τῆς φύσεως.

Ἀνάλυσιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ κ. Στεφανίδου θὰ παράσχω, ἐντολῇ τῆς συγκλήτου, ὁ εἰδικὸς συνάδελφος καθηγητῆς κ. Ζέγγελης. Ἐς ἐπιτραπῇ ὁμως εἰς ἐμὲ τὸν μὴ εἰδικὸν γὰ ἐξάρω τὴν συμβολὴν τοῦ κ. Στεφανίδου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης πασῶν τῶν περιόδων καὶ μάλιστα τῆς ἐν πολλοῖς ἀνεξερευνητοῦ προεπαναστατικῆς ἐποχῆς. Ἡ διατριβὴ του «αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἐν Ἑλλάδι πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως», Ἀθῆναι 1928, δίδει μίαν εἰκόνα τῆς ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ἡ' αἰῶνος προσπαθείας πρὸς εἰσαγωγὴν ἐν Ἑλλάδι τῶν νέων φυσικῶν καὶ φιλοσοφικῶν θεωριῶν. Τὸ καινοφανὲς τῶν νέων θεωριῶν, ἡ ὑπέρομετρος ἐνίοτε ζωηρότης μεθ' ἧς αὐταὶ ἐξηγγέλλοντο, ὁ φόβος μὴ δι' αὐτῶν κλονισθῶν θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις καὶ προσβληθῇ τὸ κῦρος τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἐγέννησαν ἀντιδράσεις συντηρητικῶν στοιχείων, ἐνισχυομένας ἀπὸ ἐκ συστήματος ἐχθρῶν πάσης προόδου καὶ ὑπὸ προσώπων ἐπιδιωκόντων ἴδια τέλη. Ἐναντι τῶν ἀντιδράσεων τούτων αἱ σημαιοφόρον τῶν νέων

θεωριῶν διεκλήρυντον ὁρθῶς ὅτι ἡ ἅγια Γραφή, ἀποτελοῦσα ἀπόλυτον αὐθεντίαν διὰ τὰς δογματικὰς καὶ ἠθικὰς ἀληθείας, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐμπόδιον τῶν τῶν περὶ φύσεως γνώσεών μας, καθόσον αὕτη δὲν σκοπεῖ νὰ διδάξῃ φυσικὰ ἐπιστήμια ἀλλὰ τὰς ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκευτικὰς ἀληθείας, ἐνῶ ἡ ἔρευνα τῶν τῆς φύσεως εἶναι ἔργον τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος· καὶ ὅτι ὅσον ἄτοπος εἶναι ἡ ἀνάμιξις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἰς καθαρῶς θρησκευτικὰ ζητήματα, τόσον ἄτοπος εἶναι καὶ ἡ ἀνάμιξις τῆς θεολογίας εἰς καθαρῶς φυσικὰ ζητήματα καὶ ἡ τάσις ταύτης νὰ παρεμποδίξῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἐφόσον αὗται δὲν ἀποπειρῶνται νὰ διασειῶσιν θεμελειώδεις θρησκευτικὰς ἀληθείας. Δὲν πρέπει πραγματι νὰ λησμονῆται ὅτι αἱ περὶ φύσεως καὶ φυσικῶν ζητημάτων ἐκφράσεις τῆς ἅγιας Γραφῆς εἶναι ἐκφράσεις τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κατὰ τὸ μέτρον τῶν γνώσεών των, τὰς ὁποίας προσοικειοῦται αὕτη, διὰ νὰ γίνῃ νοητὴ ὑπὸ τῶν συγχρόνων· οὐδόλως δ' αὗται δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δεσμεύουσαι ἡμᾶς εἰς τὰς περὶ κόσμου, κόσμων καὶ φυσικῶν φαινομένων ἐρεύνας, καθ' ἕνα, κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν ἐκφρασιν τοῦ μεγάλου τῆς ἐκκλησίας πατρὸς, Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, «τὸ ἐπιτυχάνειν οὐκ ἄχρηστον· καὶ τὸ διαμαρτύρειν ἀκίνδυνον». Ἄν κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τοῦ μεσαιῶνος ἐλησμονήθη δυστυχῶς, καὶ μάλιστα ἐν τῇ Ἀύσει, ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς διακρίσεως τῶν ὁρίων τοῦ θείου καὶ ἀνθρωπίνου παραγόντος, κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους εὐτυχῶς κατανοεῖται βαθμηδὸν αὕτη, ὡς ἀποδεικνύει καὶ ἡ σημερινὴ δεξιόσις, καθ' ἣν ἐκπρόσωπος τῆς θεολογίας προσφωνεῖ φιλικώτατα ἐκπρόσωπον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἄξια ἐξάρσεως εἶναι καὶ ἡ περὶ τὴν ἐλληνικὴν ὁρολογίαν συμβολὴ τοῦ κ. Στεφανίδου.

Ἐκτὸς τούτου ὅμως δεόν νὰ τονισθῆ ὅτι ὁ κ. Στεφανίδης, κάτοχος γενικωτέρας ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως, ἔγραψε φιλοσοφικὰς, ἀρχαιολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς καθόλου μελέτας, ὡς καὶ λογοτεχνικὰ ἔργα, διηγήματα καὶ ποιήματα, ὧν τινὰ συνελέγησαν ἤδη εἰς τόμον, ὑπὸ τὸν τίτλον *Λογοτεχνήματα*. Εἰς τὸν τόμον τοῦτον περιέχονται φυσιογνωστικὰ διηγήματα, ὡς καὶ μυθολογικαὶ εἰκόνες, ἧτοι πρωτότυποι διασκευαὶ μύθων τῆς ἐλληνικῆς μυθολογίας, με φυσιογνωστικὴν ἀντίληψιν, ἔτι δὲ καὶ ποιήματα, ἱκανὰ τῶν ὁποίων ἐξαίρουν με θέρημν τὰς φυσικὰς καλλονὰς τῆς πατρίδος του, τῆς ὡραίας Λέσβου. Ἐν προλόγῳ τοῦ τόμου τούτου τονίζει ὁ συγγραφεὺς ὅτι «δὲν εἶναι ἀληθὲς τὸ κοινῶς λεγόμενον ὅτι ποίησις ἢ τέχνη ἐν γένει καὶ ἐπιστημοσύνη εἶναι ἀντίδρομοι. Τοῦναντίον! Τὸ ἔνστικτον τῆς ἐπιστημονικῆς ζητήσεως καὶ ἡ σύμφωντος αἰσθησις τοῦ καλοῦ ταυτίζονται· διότι εἶναι πρὸ παντὸς ἀληθινὸν τὸ τέλειον, τοῦτ' ἐστὶ τὸ ὡραῖον, καὶ εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἢ ἁρμονία».

Λιά τοιούτων πεπρωκισμένους προσόντων, με τόσον εξαίρετον μόρφωσιν, ειδικήν και ἔγκυκλοπαιδικήν, και με τόσον ἀκαταπόνητον φιλοποनीαν, εἶναι προφανές ὅτι ὁ κ. Στεφανίδης θὰ συνεισφέρει πολυτρόπως εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἀκαδημίας.

Φίλε συνάδελφε, ἐγχειρίζων ὑμῖν τὸ δίπλωμα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ και τὰ διάσημα τῆς Ἀκαδημίας, εὐχομαι ἐπὶ μακρὰν σειράν ἐτῶν νὰ συνεχίσετε μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου τὸ ἐπιστημονικόν σας ἔργον, ἐπ' ἀγαθῶ τῆς ἐπιστήμης και πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνωτάτου πνευματικοῦ ἰδρυμάτος τῆς χώρας, ὅπερ συναριθμεῖ ὑμᾶς ἤδη μεταξὺ τῶν μελῶν του.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΖΕΓΓΕΛΗ

Ὅφειλω θερμὰς εὐχαριστίας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν διότι εὐηρεστήθη ν' ἀναθέσῃ εἰς ἐμὲ νὰ προσφωνήσω ἀγαπητὸν φίλον και παλαιὸν συμφοιτητήν.

Εἶχομεν γνωρισθῆ τὸ πρῶτον και πάλιν ὡς ἀκαδημαϊκοὶ — Ἀκαδημαϊκοὶ δηλαδὴ πολῖται.

Πότε ἀκριβῶς συνέβη τοῦτο; Μὴ φοβεῖσθε κ. συνάδελφε οἱ ἀκαδημαϊκοὶ θεωροῦμεν τὰς τοιαύτας χρονολογίας ὡς ἐπαγγελματικὸν μυστικὸν και δὲν τὰς ἀνακοινοῦμεν.

Ὡπλισμένοι με ἐλπίδας και ὄνειρα διεσχίζαμεν ὁμοῦ τὰ προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου και εἰσερχόμεθα εἰς τὸ τέμενος τῶν Μουσῶν ἀπὸ τὸν αὐτὸν πόθον διαπνεόμενοι νὰ κατακτήσωμεν ὀλόκληρον τὴν ἐπιστήμην.

Ἐν τὴν κατεκτήσαμεν, ἐκείνη ὁμως μᾶς κατέκτησε, και ὁ μαγνήτης τῆς φιλίας ὠδήγησεν ἔκτοτε τὰ βήματα ἀμφοτέρων πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν. Εἰς τὴν διδακτορικὴν μεμβράνην κατ' ἀρχάς, τῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἐπειτα εἰς τὴν καθηγεσίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, και σήμερον εἰς τὸν κῆπον τοῦ Πλάτωνος.

Μὴν ἐλπίζετε ὁμως, ἀγαπητέ μου, ὅτι θὰ δρέψετε μόνον ἄνθη εἰς τὸν περικαλῆ τοῦτον κῆπον. Ἐχει και ἀκάνθας.

Σὰς περιμένομεν ἀνυπομόνως ἐδῶ διὰ νὰ μᾶς ἀνακουφίσετε εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ ἀρίστου ἐπιστημονικοῦ ἔργον τῆς τελευταίας τετραετίας, διὰ νὰ ἀνεύρωμεν ποῖοι ἐφύτευσαν πέρυσιν τοὺς καλλιτέρους ροδῶνας ἢ ἐμβολίασαν περισσότερα ἄγρια δένδρα κλπ. Σὰς περιμένομεν ἴσως διὰ ν' ἀναθέσωμεν και εἰς ὑμᾶς προσφωνήσεις πρὸς νέα μέλη.

Πρὸ πάντων ὁμως σὰς ἀναμένομεν διὰ νὰ μᾶς ἀποκαλύψετε ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων κειμένων, τόσοων σκοτεινῶν εἰς τοὺς ἀμνήτους, τὰς αἰωνίας ἀληθείας τὰς ὁποίας ἀκόμη φιλαργύρως ἐκείνα ἐγκρύπτουν. Τόσον μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ εἰκοστός

αἰὼν ἐν τῇ μέθῃ τῶν ἐπιστημονικῶν κατακτήσεών του τείνει νὰ λησμονήσῃ τοὺς πρωτοπόρους τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης τοὺς θεμελιωτὰς τῆς δόξης του. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ καθηγητὴς *Danneman* εἶναι μεγάλη ἡ ἐπίδρασις τῶν ἐλλήνων φιλοσόφων ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ σήμερον ἀκόμη.

Πόσων ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν καὶ νεωτέρων ἐφευρέσεων τὴν ἀρχήν, δὲν ἀνακαλύπτομεν ἀκόμη καὶ σήμερον μὲ τὴν βαθυτέραν ἐκείνων μελέτην;

Πόσαι σημερινὰ ἐφευρέσεις καὶ ἐπιστημονικαὶ γνώσεις θὰ εἶχον ἤδη γείνη κτῆμα τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ αἰῶνων, ἂν ἐπὶ αἰῶνας δὲν εἶχε παραμεληθῆ, καὶ ἀπὸ τὸν φιλοσοφοῦντα ἔτι κόσμον, καὶ παραγνωρισθῆ ἢ μελέτῃ τῶν ἀρχαίων μαθηματικῶν, ἀστρονόμων, ἰατρῶν καὶ φυσιοδιφῶν.

Ὅποια μεγάλη κατάρτα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὑπῆρξεν ἡ πυρόλησις τῶν πεντακοσίων χιλιάδων τόμων τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀνακόψασα τὸν δρόμον τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους!

Τὸ ἡλιοκεντρικὸν σύστημα ἢ ἐπιστήμη τοῦ Οὐρανοῦ ἀποδίδει εἰς τὸν Κοπέρνικον τοῦ ὁποίου ἐδημιούργησε τὴν δόξαν. Ὁ ἴδιος οὐχ ἤττον ὁμολογεῖ ὅτι τὴν παρέλαβεν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἑλλήνας.

Τὴν παγκόσμιον ἔλξιν καὶ τ' ἀποτελέσματα αὐτῆς αἰῶνας πρὸ τοῦ Νεύτωνος μᾶς εἶχε γνωρίσει ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ ὁποῖος ἐκ ταύτης συνεπέρανε καὶ τὸ σφαιροειδὲς τῆς γῆς καὶ τῶν ἀστέρων, τῶν ὁποίων τὴν ταχύτητα τῆς περιστροφῆς ἔδειξεν ὅτι καθορίζει ἢ ἀπόστασις ἐκάστου πλανήτου ἀπὸ τὸν ἥλιον, ὁ Κοπέρνικος καὶ ὁ Νεύτων συνεπλήρωσαν ποσοτικῶς μόνον τὸν Ἀριστοτέλη. Καὶ οἱ δύο πρῶτοι περιώνυμοι νόμοι τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων τοῦ Γαλιλαίου ἀνευρίσκονται εἰς τὰ περὶ οὐρανοῦ βιβλία τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅπως μᾶς ἀπεκάλυψεν ἡ περισπούδαστος πραγματεία «Γαλιλαῖος καὶ Ἀριστοτέλης» τοῦ κ. Μιχ. Στεφανίδη.

Καὶ πραγματικαὶ μεγάλαι ἐφευρέσεις δὲν θὰ ἐπερίμεναν τὴν ἀνατολήν τοῦ 19^{ου} αἰῶνος διὰ νὰ μᾶς καταπλήξουν, ἂν ἐμελετῶντο καλύτερα κατὰ τὸν μεσαίωνα οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες φυσικοὶ καὶ μηχανικοί.

Τὸν ἀτμόν, ὡς κινητήριον εἶχε χρησιμοποιήσει τὸ πρῶτον Ἦρων ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ Ἐδισων τῆς ἀρχαιότητος καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Ἀρχιμήδης, ὅστις ὡς φαίνεται τὸν ἐχρησιμοποίησεν εἰς τὴν πολεμικὴν τέχνην πρὸς ἐκσφενδόνισιν βλημάτων, μέθοδον τὴν ὁποίαν παρέλαβε, ὡς ἀναφέρει ὁ ἴδιος ἐκ περιωθέντων χειρογράφων περὶ Ἀρχιμήδους, ἄλλος ἀντάξιός αὐτοῦ μηχανικὸς τῆς ἀναγεννήσεως, ὁ *Leonardo da Vinci* καταρθώσας νὰ ἐκσφενδονίζῃ διὰ τοῦ ἀτμοῦ σφαιρας βάρους ἐνὸς ταλάντου εἰς ἀπόστασιν ἕξ σταδίων.

Τὰ σημερινὰ μας ἐργοστάσια ἐξακολουθεῖ νὰ κινῆ ἀκόμη τὸ δαμόνιον τοῦ Ἀρχιμήδους, διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξευρεθέντων κοχλιῶν, τροχαλιῶν, ἀτερμόνων, τρι-

σπάστων κλπ. δι' ὧν επιτυγχάνεται ἡ μετάδοσις ἢ μεταμόρφωσις τῆς μηχανικῆς δυνάμεως.

Εὐλόγως ὁ *Leibnitz* παρατηρεῖ ὅτι, ὅταν μελετῶμεν τὸν Ἀρχιμήδη θαυμάζομεν ὀλιγώτερον τὰς ἐφευρέσεις τῶν νεωτέρων ἐπιστημόνων.

Ἄλλὰ μήπως ὁ ἀτμοστρόβιλος διὰ τοῦ ὁποίου πλωτὰ ἀνάκτορα ἐφάμιλλα κατὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἄνεσιν μὲ τὴν περίφημον θαλαμηγὸν τοῦ Ἰέρωνος, τὴν Συρακουσίαν, τὴν ὁποίαν πάλιν ὁ Ἀρχιμήδης εἶχε κατασκευάσει, μᾶς μεταφέρουν εἰς τοὺς ἀντίποδας, δὲν ἐφευρέθη ἀπὸ τὸν Ἡρώνα;

Δὲν θὰ ἀναφέρω ὡς πολὺ γνωστὰ ὅτι αἱ βασικαὶ θεωρίαι τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Χημείας, τὸ ἄφθαρτον τῆς ὕλης, ἡ ἀτομικὴ θεωρία, ἡ ἀεικινήσις τῶν ἀτόμων τῆς ὕλης, ἔχουν ὑποστηριχθῆ ἴσως περίπου καὶ ἡμῶν χιλιετηρίδας πρὸ τοῦ Λαβουαζιέ, τοῦ Δάλτωνος καὶ τοῦ Ροβέρτου Μάγερ, ὑπὸ τῶν φιλοσόφων τῆς Ἰωνίας.

Καὶ τῆς περιφήμου περὶ στοιχείων σήμερον κρατούσης θεωρίας τοῦ ἀτομικοῦ ἀριθμοῦ αἱ γενικαὶ γραμμαὶ ὑπάρχουν ἤδη εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἀριθμῶν τοῦ Πηθαγόρα, ὅπως ἄλλοτε ἔδειξα ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ.

Τὶ δὲ νὰ εἴπωμεν διὰ τὸ μέγα ἀδίκημα ποὺ προσεγένετο εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν παραμέλησιν, μέχρι πρὸ δύο ἢ τριῶν γενεῶν, τῶν συγγραφεῶν τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν καὶ μάλιστα τοῦ Ἱπποκράτους. Ὁ ἰατρὸς τῆς ἐποχῆς τοῦ Βολταίρου εἶχε δικαίως χαρακτηρισθῆ ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος δίδει φάρμακα τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζει εἰς ὄργανισμὸν τὸν ὁποῖον γνωρίζει ὀλιγώτερον.

Σήμερον τὰ παραγγέλματα τοῦ Ἱπποκράτους, βυθισμένα ἐπὶ αἰῶνας εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς λήθης, ἀνεξῆλθον καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν διὰ τὴν ἀποτελέσουν τὰ σύμβολα πίστεως τῆς συγχρόνου ὑγιεινῆς καὶ διαιτητικῆς.

Πρὸ μηνὸς μόλις ἔγκριτος συνάδελφος ἀπὸ τοῦ βήματος αὐτοῦ μᾶς ἐμάνθανε ὅτι σπουδαιοτάτη ἀνακάλυψις ἰατρικῆ, μόλις πρὸ δεκαετίας γενομένη, καθ' ἣν εἰς τοὺς ἐπιληπτικούς παρατηρεῖται οἴδημα ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου ἦτο γνωστὴ πρὸ 23 αἰῶνων εἰς τὸν Ἱπποκράτη καὶ τὴν ἀναφέρει οὗτος εἰς τὸ περὶ «ἱερῆς νόσου» ἔργον αὐτοῦ, «ὁ γὰρ ἐγκέφαλος», γράφει «ὕγρότερος γίνεται τῆς φύσεως».

Τὰ παραδείγματα αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ καταδείξουν ὅτι ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων κειμένων τῶν ἀφορώντων τὰς ἐπιστήμας τῆς Φύσεως εἶναι ὄχι μόνον καθήκον τιμῆς διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπιστήμην πρὸς τοὺς μεγάλους σοφοὺς τοὺς ὁποῖους ἡ Ἑλλὰς ἐχάρισεν εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἀλλὰ καὶ μελέτη καρποφόρος ἀποκαλύπτουσα ἀληθείας καὶ προδρομους ἰδέας δυναμένας καὶ σήμερον νὰ συμβάλουν εἰς τὴν πρόοδον τῆς Ἐπιστήμης.

Εἶναι ἀρκετὰ διὰ τὰ δικαιολογήσουν τὸ Πανεπιστήμιον θεσπίσαν πρὸ δεκαπενταετίας ἰδίαν ἔδραν διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, διὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς ὁποίας κανχόμεθα ὅτι ὑπήρξαμεν ἐπίμονοι εἰσηγηταί. Εἶναι ὑπεραρκετὰ διὰ ν' ἀνοίξῃ ἡ Ἀκαδημία τὰς πύλας τῆς εἰς ἄξιον αὐτῆς ἐρμηνευτήν.

Ἄλλά, κύριοι, κινδυνεύω νὰ λησμονήσω τὴν ἐντολὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβα ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν νὰ προσφωνήσω τὸν κ. Στεφανίδην καὶ ὄχι τοὺς ἀρχαίους.

Εἰς αὐτὴν τὴν παρέκκλισιν μὲ παρέσυρεν ὁ ἴδιος ὁ ὁποῖος ὑπὲρ πάντα ἐπὶ μακρὰ ἔτη δὲν ἔπαυσε ἀνασκάπτων τὰ ἀρχαῖα κείμενα καὶ ἀνασῶρων ἐκάστοτε νέους θησαυρούς.

Ὅχι δὲν λησμονῶ τὸν νέον Ἀκαδημαϊκόν, τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ περιγραφὴ τοῦ ἔργου του δὲν μοῦ παρέχει καμμίαν δυσκολίαν.

Ὅχι διότι πρὸ ἐμοῦ ὁ κ. πρόεδρος δι' ὀλίγων ἀλλὰ παραστατικῶν καὶ χαρακτηριστικῶν λόγων, τόσον πλήρως μᾶς ἐξεκόνισε, οὔτε ἀκόμη ὀλιγώτερον διότι δὲν θὰ εἶχον πρὸ ἐμοῦ εὐρύτερον ὕλικόν διὰ νὰ μελετήσω καὶ κρίνω. Ἄλλὰ τὸ ἔργον μου εἶναι εὐκόλον διότι ἀνέλαβον ἀντ' ἐμοῦ ἄλλοι ἄγνωστοι φίλοι νὰ τὸ συμπληρώσουν, εἰδικώτεροι εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπιστημῶν, καθηγηταί καὶ Ἀκαδημαϊκοὶ Γάλλοι, Γερμανοὶ καὶ Ἀγγλοὶ, οἱ ὁποῖοι θὰ μᾶς εἶπουν τὰς κρίσεις των περὶ τοῦ ἔργου τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ θὰ μᾶς τὰς εἶπουν ἐπὶ πλέον καὶ μὲ τὴν συντομίαν τὴν ὁποίαν ἀξιούμεν πάντοτε ἀπὸ τοὺς ὀμιλητάς, ὁσάκις ὀμιλῆταί δὲν εἴμεθα ἡμεῖς οἱ ἴδιοι.

Ὁ κ. Στεφανίδης ἐρμηνεύσας καὶ διορθώσας πάμπολλα χωρία καὶ ἐπιστημονικούς ὅρους ἀρχαίων φυσιογνωστικῶν κειμένων ἀπὸ τοῦ Ὅμηρου μέχρι τῶν πρώτων χημικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας, μᾶς ἀπεκάλυψε ὀλόκληρον ὄρολογικὸν σύστημα τῶν ἀρχαίων. Ἀπὸ τοῦτο τὴν πραγματείαν αὐτοῦ *La terminologie des anciens* ὁ καθηγητῆς *Kretschmer* ἐξαίρει καὶ ἀποκαλεῖ ἐλκυστικὴν μελέτην, ὁ δὲ καθηγητῆς *Ruska* ἱστορικός, τὸν ἀναγνωρίζει ὡς ἀσφαλῆ ὁδηγὸν (*sicherer Führer*) διὰ μέσον τῆς γνώσεως τῆς ἐπιστημονικῆς ὄρολογίας τῶν ἀρχαίων.

Εἰς τὴν εὐνοϊκὴν κρίσιν τῆς μελέτης αὐτοῦ «περὶ ποτίμων ὑδάτων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπὸ φυσικὴν καὶ χημικὴν ἔποψιν» ὁ καθηγητῆς *Günther*, καταλήγει λέγων ὅτι ἡ πολυμάθεια τοῦ συγγραφέως, μὲ τὴν ὁποίαν πραγματεύεται τὴν φιλολογίαν τῶν ἀρχαίων, εἶναι ἀξία ὑψίστης ἀναγνωρίσεως.

Περὶ τῆς μελέτης τοῦ κ. Στεφανίδου «ἡ ὄρυκτολογία τοῦ Θεοφράστου» ὁ καθηγητῆς *Binder*, γράφει ὅτι αὕτη παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς ὄρατὴν τὴν εἰκόνα τῆς ἀρχαίας ὄρυκτολογίας, ἥτις εἰκὼν μᾶς πληροῖ μεγάλης ἐκτιμῆσεως πρὸς τοὺς Ἕλληνας φυσιοδίφας... ὅτι πολλὰ μέρη τῆς μελέτης αὐτῆς δεσμεύουν τὸν ἀναγνώστην... ὅτι διὰ

τὴν ἀληθῶς ἐπαγωγὸν αὐτὴν πραγματείαν πρέπει νὰ εἶναι ἐγγνώμων ὁ κόσμος τῶν λογίων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος πρὸς τὸν συγγραφέα κτλ.

Ἐνάλογοι εἶναι οἱ ἔπαινοι τοῦ καθηγητοῦ *Strunz* περὶ τῆς «Ψαμμουργικῆς καὶ Χυμείας», ἔνθα ὁ κ. Στεφανίδης ἀποδεικνύει τὴν μεταλλουργικὴν προέλευσιν τῆς χρυσοποιίας, τοῦ *Stein* περὶ τῆς πραγματείας «ὁ Ἀριστοτέλης ὡς φυσιοδίφης» (*Aristoteles als Naturforscher*) ἔνθα ἀποκαλύπτει τὴν φυσικὴν μέθοδον ἐρεῦνης τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ *Mieli* περὶ τῆς πραγματείας «*Essai des substances chez les anciens*» ἔνθα δεικνύει μίαν θαυμαστὴν πρόοδον τῶν ἀρχαίων εἰς τὴν ἀναλυτικὴν χημείαν. Πλὴν τῶν ἄνω καὶ ἄλλοι γνωστοὶ ἱστοριογράφοι τῶν θεικῶν ἐπιστημῶν ὁ *Diels*, ὁ *Lippmann*, ὁ *Berthelot*, ὁ *Dölger* ἀναγνωρίζουν τὴν σπουδαιότητα καὶ ἐπιτυχίαν τῆς προσπάθειάς τοῦ κ. Στεφανίδου.

Μετὰ τοὺς κλασσικοὺς καὶ Ἀλεξανδρινούς, καὶ τὸ Βυζάντιον εὔρεν εἰς τὸν νέον συνάδελφον ἄξιον ἐρμηνευτήν.

Εἰς «Τὰ μαθηματικὰ τῶν Βυζαντινῶν», τὰ ὁποῖα κρίνει καὶ ἐπαινεῖ ὁ καθηγητὴς *Ebersolt*, ἀποκαλύπτει ὁ συγγραφεὺς διὰ πρώτην φορὰν λάθη μαθηματικὰ εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ὑπομνηματιστάς. Εἰς τὴν πραγματείαν «*Les savants Byzantins et la Science moderne*» δεικνύει τὴν σχέσιν τοῦ Βυζαντίου πρὸς τὴν ἐπιστήμην τῆς Ἀναγεννήσεως.

Καὶ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου μελέται τοῦ ἰδίου ἐπέσυραν τὴν προσοχὴν τῆς διεθνοῦς ἐπιστήμης, ὅπως λ.χ. ἡ θεωρία αὐτοῦ περὶ τῆς πολυμόρφου καθολικῆς ἀδρανείας (*Inertie polymorphe*). ὁ καθηγητὴς *Lalande* λέγει περὶ αὐτῆς ὅτι εἶναι πολὺ ἀκριβῆς καὶ ἀξία ἀναγνωρίσεως.

Τὸν ἐπίλογον τῶν κρίσεων ἀφίνω εἰς τὸν καθηγητὴν κ. *Puech*, ὅστις εἰσηγούμενος τὴν ἀπονομὴν εἰς τὸν κ. Στεφανίδην τοῦ βραβείου τῆς «Ἐταιρίας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν» ἐπιλέγει: «Αἱ προσπάθειαι τοῦ κ. Στεφανίδου ἔτεινον εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπιστημῶν, ἐπιστήμην αὐτόνομον, καὶ νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὴν παιδαγωγικὴν ὀρίζοντας νέους, τοὺς ὁποίους αἱ ἔρευναι αὐταὶ διανοίγουν».

Κύριοι συνάδελφοι,

Προσφωνῶν τὸ «ὡς εὐ παρέστης» πρὸς τὸν παλαιὸν συμφοιτητὴν μου ἐκφράζω μὲ πεποιθήσιν, τὴν ὁποίαν εἶμαι βέβαιος ὅτι συμμερίζεσθε, ὅτι ὁ νέος συνάδελφος, δόκιμος ἐρμηνευτὴς τῶν ἀρχαίων φυσιογνωστικῶν κειμένων, τιμητικῶς ἀνεγνωρισμένος εἰς τὸν κλάδον τοῦ παρὰ τῶν μεγάλων ἐν τῇ ξένῃ συναγωνιστῶν τοῦ καθηγητῶν καὶ ἀκαδημαϊκῶν, θέλει τιμήσῃ καὶ τὴν ἀκαδημαϊκὴν ἔδραν, ὡς ἐτίμησεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη τὴν Πανεπιστημιακὴν.